

Hội cũ và tuổi tôi trên làng quê cũ

Tác Giả: Lê Đình Cai

Thứ Ba, 15 Tháng 3 Năm 2011 10:08

Lời dẫn: Câu chuyện có thể 100% đã xảy ra trên làng quê cũ tác giả, khi quân viễn chinh Pháp trở lại xâm lược Việt Nam lần thứ hai, không hề có sự kiện tình hình nào. Xin đọc giả theo dõi bài hồi ức này để thấu hiểu những bất hạnh chung của dân tộc.

Theo lời mẹ tôi kể thì tôi sinh ngày 3-8 năm Nhâm Ngọ (1942) tại làng Bồ Bồn, huyện Triệu Phong, tỉnh Quảng Trị. Nhưng khi tôi lên tỉnh năm 1947, vì không có khai sinh nên mẹ tôi nhờ người chú làm “chứng thực” để kịp xin nhập học lớp Năm trường nam Tiểu học Quảng Trị vào mùa tựu trường năm đó (lớp Năm học đó tôi là lớp Một sau này).

Ba má tôi sinh được ba người con trai tinh cho tôi ngày tôi lên tỉnh. Anh tôi Lê Đình Đản sinh năm 1940, tuổi Thìn (đã qua đời cách đây 4 năm tại Atlanta, Georgia), em tôi Lê Đình Hân sinh năm 1946, tuổi Tuất (qua đời tại miền Trung Quảng Tín vào năm 1966). Cả ba người con trên giấy “chứng thực” đều ghi là sinh ngày 1 tháng 1. Anh Đản tôi thì sinh 1-1-1939, tôi thì 1-1-1941, em trai tôi thì 1-1-1945. Nhưng thực là ông chú tôi cố nghe mẹ tôi nói tuổi các đứa con rồi ông ghi ngày tháng năm sinh như trên cho đỡ nhẽ.

Tôi được thêm một tuổi (1941) trong khi thực sự là sinh 1942. Anh và em tôi cũng vậy. Nghĩ cho cùng những năm tháng chiến tranh đã không cho phép thực tế chúng tôi có được tuổi giấy khai sinh ghi đích thực ngày tháng năm sinh của một con người và hiện diện được trên cõi thế gian này. Số khai tăng tuổi của tôi thêm một năm đã khiến cho tôi là một đứa trẻ học lớp Năm khi thực ra mới chỉ 4 tuổi. Tôi đã buồn không ít cho sự mất mát này. Nhưng nay ở Hoa Kỳ khi được nhìn và hiểu thì mình lại được nghe sự mất mát năm. Quả là “tái ông thất mã” như người xưa thường nói.

Khi về quê lên thăm tuổi thơ, tôi đã lúp xúp theo ba mẹ và anh trai tôi “chạy giặc” ra vùng biên ở Vĩnh Huỳnh, Thành Hồi, có khi đến tận làng Gia Định. Khi mẹ quá thì mẹ cho tôi ngồi lên mọt đũa thúng và đũa kia là nồi niêu soong chảo... để gánh đi. Khi rời làng ra đi tôi không thấy sợ vì nào có biết gì; mãi khi đoàn người trong làng băng qua cồn cát ra biên thì tôi thấy lửa dấy bên bờ và súng nổ từ phía, mẹ và người ai nỡ y nỡ m sát xuống cát. Bên tôi nghe nhĩu tiếng súng nổ và mọt tiếng “m” đình tai nhức óc và tôi cảm thấy đang bị ai thấy mình lên trên không trung rồi rồi tởm xuống mọt đũa. Tôi sợ hãi hét lên “m ơi!” trong tiếng rên la khóc lóc của đoàn người chạy giặc.

Khi khói và cát lừng xuống, mẹ và người tìm nhau, gọi nhau để biết ai còn, ai mọt. Mọt vài người trong làng bị thương và bị chết vì đến lúc. Máu hồng loang ra trên bãi cát nóng bên vì trời đã xuống trưa. May thay ba má tôi và anh tôi không hề hấn gì. Mẹ tôi thấy bên tai trái tôi có dòng máu đỏ còi, bà hoảng kinh kéo giết tôi để xem thì hóa ra dòng máu đó là do tiếng nổ quá lớn và quá gần đã xé mọt màng nhĩ trong tai phải của tôi. Từ đó tai tôi nghe không còn rõ nữa và tôi thấy người bị thương “thở tai” rất khó thở và xuống nước bên bờ khi còn đi học Tiểu Học. Ở đây tôi xin mẹ mọt đũa ngoi để nhấc đến mọt kèn niôm buồn khó quên trong thời thơ ấu. Hồi đó tôi học lớp Ba với Thầy Xáng (tôi không nhớ họ). Bà ở trong gia đình, không biết tôi đã làm gì khiến Thầy bị c mình, kéo tai tôi rồi tát hai cái đau điếng. Tôi chửi a kíp hoàn hồn thì nghe tiếng Thầy quát: “Cái gì mà thổi òm òm” (xuất phát từ chửi người thổi tai của tôi như đã nói trên). Tôi thấy người vọt hai cái tát của Thầy giáo già ngày xưa vẫn bám chặt trong ký ức tuổi thơ của tôi cho đến tận bây giờ.

Tôi xin trở lại với khung cảnh của đoàn người chạy loạn lúc đó. Mẹ và người về quê hoàn hồn thì nhìn ra từ phía gia đình Pháp có một lính Việt tay lăm lăm khẩu súng với người lê tuốt trốn đang vây lấy đoàn người nhếch nhác vào gia đình. Chúng bắt tất cả thanh niên trai tráng đến ra mọt bên, ông già bà lão, đàn bà con nít đến sang phía đi di tản. Chúng nói gì xì lô xì la tôi không hiểu, chỉ nghe rõ chữ “Việt Minh hả?” qua lưỡi của ông lính Việt. Sau đó chúng bắt tất cả trai tráng đi theo đoàn quân, còn bà con cả quay về làng chờ đến chợ đi đâu để tránh đến lúc. Mẹ tôi về khóc về quê anh em tôi trở về đến chợ cũ. Riêng ba tôi thì bị Pháp bắt đi theo cùng trai làng để chuyên về làm công nhân.

Từ đó về nhà mẹ tôi và anh em tôi cả ngắm ra ngoài ngõ để mong ba tôi trở về. May thay khi trời về chiều (chưa tối hẳn) thì ba tôi đến cả tha về với vài người khác cùng xóm. Chúng tôi mừng vô kể mà người mọt cả trào ra trong niềm hạnh phúc chết đến bắt ngờ. Đến vài ngày thì mẹ tôi nói ba ở nhà trông coi con cái để mẹ đem số tiền mua số để cả cho Bà Bà vào các làng Lạc Xuyên, Vĩnh Huỳnh hay người vào Long Quang, Linh Yên... bán kiếm tiền đóng góp cho gia

Hồi ức về tuổi thơ trên làng quê khói lửa

Tác Giả: Lê Đình Cai

Thứ Ba, 15 Tháng 3 Năm 2011 10:08

đình. Mẹ tôi ra đi khi gà vừa gáy sáng. Hồi đó tôi là đứa bé nhút nhát nhà (vì mẹ tôi có hai anh em) nên cứ trông mẹ đi chợ sớm mà nhìn mẹ khi đi chợ ăn quà.

Tôi cứ đi vào đi ra hỏi anh tôi sao mãi lâu vậy thôi. Rồi đến trưa cha chúng tôi về. Cứ mỗi buổi trưa, tôi đi dạo đi vào giữa mẹ và tuổi thơ trong vòng tay ôm ấp của mẹ và rất nhiều quà như các dịp mẹ đi buôn tại các làng xa trở về. Tôi thích giữa mẹ không thấy mẹ. Lòng tôi cứ mỗi buổi buồn khi thấy dáng đi của ba tôi cứ tha thẩn ra vào ngoài ngõ như có đi đâu gì lo âu lắm. Trông tôi mà tôi nhìn thấy mẹ. Cứ nhà ai cũng cười nói lo sợ không biết có gì xảy ra cho mẹ tôi không. Ông nội tôi nhà ở dưới thôn và cứ ông bà ngoại tôi ở dưới nhà hồi tôi còn nhỏ. Mẹ tôi ở trong tâm trạng lo âu suốt cùng. Bà ngoại tôi trách ba sao không ngăn cản mẹ đi buôn đi vào các làng bán vải nữa vì nghe người quen nói ra là “O Em (tên của mẹ tôi hồi còn trẻ) như đi buôn vào bán vải trong này nữa vì “ban hồi tôi” (cha Việt Minh) có ý nghĩ O Em làm chuyện đi buôn cho Pháp”. Ba tôi cũng có ý ngăn nhưng nói là mình chỉ đi bán vải đi kiếm tiền nuôi con thôi mà chỉ mình có làm chuyện đi buôn cho ai đâu. Không đi buôn vải như thế này thì làm sao gia đình sống. Thế là mẹ tôi cứ khẳng khái ra đi và đêm nay đã quá khuya rồi mà nhìn thấy mẹ và nhìn lại mẹ hồi xưa.

Sáng hôm sau cho đến sáng trưa và nhìn không thấy tăm hơi gì của mẹ. Tôi buồn cười buồn ăn trưa, cứ ra ngoài tìm mẹ, nhìn con đường mòn dưới rìa sông đào cho tôi nhìn có khóm tre làng che khuất và lòng khấp khoảng mong thấy bóng mẹ về... Ba và anh tôi bây giờ rõ vẻ lo âu và ba không còn bình tĩnh nữa. Ba gọi tôi đến gần rồi ôm chầm lấy tôi và bật khóc. Tôi và anh tôi cũng khóc theo trong tâm trạng như mẹ da diết. Bỗng nghe tiếng kêu: “O Em, O Em đã về” từ bên ngoài vọng vào khi mẹ tôi ngồi trong nhà chửi túa ra sân. Đúng rồi, mẹ tôi đã về với đôi quang gánh trên vai. Đôi mắt mẹ tôi có vẻ mệt mỏi nhưng khuôn mặt tôi nhìn thấy tràn đầy hạnh phúc. Tôi chạy vào lòng mẹ rồi kêu lên: “Mẹ ơi! Mẹ đã về”. Hai hàng nước mắt chảy dài trên gò má và mẹ tôi cũng thấy! Chỉ hôm đó trong bữa cơm thanh đạm của gia đình, mẹ tôi đã kể lại câu chuyện cho cả nhà nghe...

Ngày rời nhà ra đi sáng sớm, mẹ tôi trên con đường mòn cuối làng mắt con nhìn thấy mang rớt trên con đường qua làng nhìn lại trên đường như muốn ngăn không cho mẹ đi. Buổi trưa mẹ tôi là gặp đi buôn gặp như quay về như nghĩ đến mẹ và miếng ăn trong gia đình (mà ba tôi thì không làm gì ra tiền vì không ai thuê mẹ tôi, đi ra thì sợ Pháp bắt lính). Mẹ tôi gánh vải xuống rồi lấy đòn gánh hát con nhìn ra xa và tiếp tục lên đường. Gần trưa, mẹ bán được một ít vải cho các gia đình bán hàng tại chợ. Rồi cứ thế đi tiếp tục làng này qua làng khác. Có vài người, sau khi liếc xuôi, liếc ngược thì thò vào tai mẹ tôi: “O Em ơi, O nên quay về đi, đi buôn đi sâu vào làng Long Quang, Linh Yên nữa. Có tin là mẹ ông “tôi về” sợ bắt O đó”. Mẹ tôi không tin vì nghĩ là mình chỉ buôn làm gì nên thôi, chỉ bán vải đi nuôi con. Thế là mẹ cứ tiếp tục quay gánh lên vai đi An Trại, Vân Trại cho đến làng Long Quang. Khi trở về bóng mẹ dưới làng Linh Yên.

Mẹ thấy có vẻ gì khàng khác. Bà con ai thấy mẹ đều bu chây. Có vài khách hàng quen từ trước của mẹ đã kín đáo nói cho mẹ là phải quay lại gặp ông vào sâu trong làng... Mẹ tôi cảm thấy lo sợ và đành quay lui nhưng không còn kịp nữa. Hai anh “tứ vô” (thuộc về chú Viêt Minh), người cầm giáo, kẻ cầm mác và dây thừng đã gọi lớn: “O kia! Đứng lại!”. Khi tôi gọi họ nói là họ đến để nh “đây Ban Kháng Chiến” bắt gặp O.

Mẹ tôi bắt hai anh tứ vô đến về trước sân của Ban Kháng Chiến Linh Yên và bắt giam vào một căn phòng chật hẹp, vách bằng phen tre và lợp tranh. Ở đó có 5, 6 chú khác bắt giam từ trước. Khi một từ ngã bóng, mẹ tôi đến cửa ra vào phòng. Ở đó có một anh tứ vô đứng canh. Hồi cùng mẹ tôi là một người đàn ông đứng tuấn và đôi lông mày rậm và chiếc cằm tròn xuồng, đặc biệt là đôi mắt láo liên không bao giờ nhìn thẳng khi nhìn mẹ tôi cảm thấy lo sợ cho sinh mệnh của mình.

- Này, O Em, xin O cho biết O đã làm do thám cho bọn Pháp và Việt gian bao lâu rồi?
- Dì, em có làm việc cho họ bao giờ đâu. Em chỉ lo buôn bán nuôi con thôi mà. Vùng này em đã đến bán hàng nhiều lần rồi (Mẹ tôi xưng “em” với tên “cán bộ” vì hồi sinh tôi ra mẹ tôi mới được 24 tuổi).
- O nói dối – Tên cán bộ về bàn đánh rơm mẹ tôi đứng và lên giọng nói.
- Dì, em không biết nói dối bao giờ.
- Thế sao mẹ lại gọi O vào buôn bán thì hôm sau gặp Pháp lại cần vào làng và bắt đi những cán bộ của Ủy Ban? Tại sao tại Pháp và Việt gian lại biết những họm bí mật trong xóm để khai ra? Và mẹ tháng trước, khi O về nhà mẹ ở làng Long Quang thì máy bay Pháp đến thả bom làm sụp họm giết chết ba cán bộ họm bí mật ở trong nhà bà Hai Lúa? Hôm đó chính O đã bán máy thóc về để đen cho con gái bà. O đã ra đầu họm gì để để ch biết chính xác mức tiêu oanh tạc như thế?
- Thúc oan cho em quá. Em có biết gì các sự việc đó đâu.
- Đừng ngoan cố. Tứ vô đâu? Đem giam nó lại và chờ lệnh.

Mẹ tôi đến cửa của phòng giam đêm đó và sáng hôm sau hai “tứ vô”, một nam và một nữ khám xét kỹ lưỡng thân thể mẹ tôi, rồi chúng đến mẹ tôi đi bắt ra một cánh đồng khá xa, không có người lại vắng. Ở đó, theo lời mẹ tôi kể lại, thì đã đào sọt nhiều hố. Chúng đến mẹ tôi đến một cái họm lớn có chừa một cái giếng, một bàn ghế sọt sài, trong căn họm có sẵn một chiếc cũi làm bằng gỗ vôi để một người ngồi, rồi hai chân mẹ tôi bắt xích lại trong chiếc cũi đó. Bây giờ một từ đã lên quá ngang tre mà bắt giam như thế này nên mẹ tôi cảm thấy khát và bà xin đến cho nước uống. Một “tứ vô” đứng chờ tuấn còn trẻ, chiếc khoanh tuấn và mũ, đem nước cho mẹ tôi. Mẹ tôi đã tìm cách gọi chuy. Người thanh niên họm này có vẻ có cảm tình với mẹ tôi nên nói: “chỉ sao gọi quá vậy, sao chỉ lại đi làm do thám cho gặp Pháp để đến rồi vào tình huống này vậy”. Mẹ tôi có hỏi là “Anh có biết tôi sẽ bắt giam bao lâu không?”. Người

thanh niên nói là “Chị không còn sống nữa rồi chị ạ đâu!”. Nghe vậy, mẹ tôi òa khóc và van xin trong tuyệt vọng...

Một trời lên chập chập ánh nắng thì gay gắt quá chừng. Bỗng mẹ tôi thấy một người đàn ông mang “xúc cọt” bồng da, đi bên cạnh là một người vợ đi chiêng mác cầm tay, đang di chuyển về hướng mẹ tôi. Khi người đàn ông đứng gần, mẹ tôi bỗng la to: “Anh Bí, anh Bí, cứu em với!”. Người đàn ông qua bên cạnh rồi đi, chị đã nhìn ra hình dáng và khuôn mặt quen thuộc của mẹ tôi nên kêu lên thốt thốt: “Trời ơi! Em, em sao ra nông nỗi này?”. Mẹ tôi đứng đó khóc như chập chập bao giờ đứng đó khóc trước đó. Người đàn ông này chính là ân nhân đã cứu sống mẹ tôi. “Anh Bí” mà mẹ tôi gọi tên hai lần lúc đó là người yêu của mẹ khi bà chập chập gặp ba tôi. Người đàn ông tên Bí này đang làm việc ở huyện ủy thì đứng cạnh vợ để thanh tra một số công việc ở thôn này và khi nghe nói có một người nhân sự bị hành quyết vì làm việc cho Tây nên ông đã yêu cứu đứng cạnh mẹ tôi. Hóa ra người nhân sự đó là người yêu cũ mà 8 năm trước ông đã nhìn người đàn ông hiền lành ông bà gọi tôi là chị vì đã hứa cho ba tôi là người quen biết và người cùng làng.

Kể đến đây mẹ tôi nhìn ra bên ngoài. Bóng chiếu sáng và hàng cau trước nhà xào xạc lá như thổi thì thổi trong gió và những tiếng ngào cựa những ngày còn là cô thôn nữ trẻ đẹp của gia đình một thanh niên trẻ. Ngày đó khi tuổi về đôi tám, ông bà gọi tôi đã cho một chuyến đi buôn trên các chuyến đò dọc ngược xuôi quê nhà vào đến đất kinh Huế. Cũng trên các chuyến đò này, mẹ đã gặp “Anh Bí” là một thanh niên ký hiệu mẹ đến 6, 7 tuổi làm việc ở Huế, thanh niên hay về thăm quê làng Vân Trường thu nhập ở Triêu Phong. Hai người đã tình yêu nhau và hẹn một năm sau, thanh niên Bí cho người đến nhà đem hỏi mẹ tôi. Rồi cuộc cưới tình không thành, mẹ tôi buồn lắm nhưng phải vâng lời ông bà gọi để về làm dâu nhà họ Lê Đình của ba tôi. Mẹ tôi sau đó không còn gặp lại “anh Bí” nữa nhưng có nghe người quen nói lại là thanh niên Bí đã đi theo Việt Minh sau khi mẹ tôi lập gia đình. Xin đóng lại đôi mắt về cuộc đời tình cảm khá buồn của mẹ tôi để nói qua chuyện khác...

Vì không thể tiếp tục sống trong cảnh ngày bực tức Pháp kiểm soát và đêm về phải nằm nép lo sợ sự trừng phạt của “Ban Kháng Chiến” nên ba mẹ tôi quyết định nhấc lên thuyền đi tìm kiếm sống vì có an ninh hơn. Và riêng tôi cũng quên đi hai hình ảnh hãi hùng trong đời mà mình phải chứng kiến khi tuổi còn thơ dại, khi ấy tôi chừng 5, 6 tuổi là cùng.

Buổi sáng đó, nghe tiếng động mạnh và tiếng người nói ở bên ngoài khi mẹ tôi còn chập chập thấy rõ trong màn sương, mẹ tôi hé cửa nhìn ra ngoài và tôi cũng chăm chú nhìn thì thấy là

Hồi ức và thú trên làng quê khói lửa

Tác Giả: Lê Đình Cai

Thứ Ba, 15 Tháng 3 Năm 2011 10:08

---

không khiếp, tôi thấy mình hình như không đau, tay trái chột lui đằng sau, chấy dòi c m t
quãng ng n g n đ n s n tr c n h t o i, g n b i d m b t thì ngã xuống, tôi thấy máu tuôn có vôi
t n i chi c c không đau. Thì ra theo l i m t o i k l i, y Ban Kháng Chi n Vi t Minh cho l n h
t v v y b t ng i con trai c a bác Đ. trong xóm vì b nghi là ho t đ ng cho Vi t gian nh ng
không hi u n n nhân ph n ng cách nào mà b t v vung mác ch t đ t đ u nh v y. Hình n h
này bám ch t vào h i i c t o i cho đ n t n ngày nay. M ng s ng c a con ng i qu không khác gì
c rác trong cu c chi n tranh h t s c vô lý và tàn b o trên quê h ng t o i.

M t hình n h khác n a là vào kho ng x chi u, khi làng t o i b Tây c n qua l ùng s c. M t o i,
khi y đ n g mang th a i em trai t o i, v i l y m h óng b o i l n m t và b o i l n kh p ng i và l y l o i
cây g i đó sau h e nh a và x t kh p ng i đ t o m t m u i h o i n ng n c. Khi đó t o i qu không
hi u t i sao m t o i làm v y và cũng không có thì g i đ h i h n m vì b n gi c Tây đ a s là Tây
đ n đ a vào đ n đ u làng và đ n g s oát t ng n h a. M t th ng Tây đ n (h i đó d n làng th ng
g i là t i Ma-r c) c m s úng x m x m đ i vào ng o n h a. T o i ng c l n th y v m t l o s c a
m . M b o t o i ô m ch t l y m và a n h t o i ng i k b n. Th ng l n h Tây đ n này đ n g n th y
m t o i m t m ày đ n b n và h o i h m n n b đ i qua c n n h a đ i d i n ng o vào c a n h a t o i. C n
n h a đó là n h a c a chú th m b a con trong h c a t o i. Th ng Tây đ n y, tay c m s úng, x o c a
b c vào. T k h e c a n h a t o i nh n qua n h a chú th m r t r o vì th h i n h th ng l n h Ma-r c đó
l o i x n h x ch b a th m t o i l n chi c ch óng t r e đ t g óc n h a đ p vào m t t o i th t r o n ét, l i n a
th ng Tây đ n c n đ óng c a ng o g i. C th m t tay đ e b a th m t o i xu ng và tay k i a sau khi đ t
kh u s úng b n c n h, đ t t chi c qu n xu ng mà làm cái chuy n “tr i i đ t h i” mà lúc đó đ u
ó c t o i ch a đ t r i kh n đ m ng t ng ra đ c. Đ a u ch ng vài ph ú t sau, th ng Tây đ n c l l
nh v y b c ra chi c l u n c đ t r c n h a và t n h b “l à m v sinh c a qu y” nh ch ng nh n
th y a i chung quanh c . Mà th c n à o có a i lúc đó đ h n ph i l o ng i. N h a n à o Tây không vào
thì c a đ óng i m m, m i ng i ch nh n qua k h e c a mà th o i. Qu th t là m t n i b t h n h l n
l a o cho th m t o i khi b Tây h m h i p. Sau đó th m t o i nh ng i m t h n.

T o i b t đ u có nh ng nh n th c l m v n i b i th m c a th n ph n con ng i trong chi n
tranh. Nh n th c đó c l n đ n theo n m th á ng k e o d ài c a cu c b i n h l a trên quê h ng kh n
kh c a t o i. Cu c chi n tranh l n ra, t a n h a t v ù ng quê x a x o i r à n v ph th , n i g i a
đ i n h t o i v a t n c đ n đ kh i đ u cho m t cu c đ i m i trong m o i t r ng và đ u k i n s i n h
s ng mà t o i s có đ p k t i p trong các ph n sau.

San Jose, cu i H 2005